COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 28.10.2009
COM(2009)591 final

COMUNICAREA COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

Îmbunătățirea funcționării lanțului de aprovizionare cu alimente în Europa

{SEC(2009) 1445}
{SEC(2009) 1446}
{SEC(2009) 1447}
{SEC(2009) 1448}
{SEC(2009) 1449}
{SEC(2009) 1450}

COMUNICAREA COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

Îmbunătățirea funcționării lanțului de aprovizionare cu alimente în Europa

1. INTRODUCERE

În ultimii doi ani, s-au constatat fluctuații semnificative ale prețurilor la toate nivelurile lanțului de aprovizionare cu alimente. În perioada cuprinsă între jumătatea anului 2007 și jumătatea anului 2008, prețurile produselor agricole de bază au crescut vertiginos, fapt care a atras după sine creșterea generalizată a prețurilor de consum la alimente și a nivelurilor inflației. De atunci, prețurile multor produse de bază au scăzut la niveluri comparabile cu cele înregistrate înainte de creșterea bruscă a prețurilor, sau chiar mai scăzute. Cu toate acestea, prețurile de consum la alimente au continuat să crească, începând să scadă abia în mai 2009, stârnind îngrijorări cu privire la funcționarea lanțului de aprovizionare cu alimente. Aceste schimbări au avut consecințe grave pentru producătorii din sectorul agricol și îi afectează pe consumatori, care nu beneficiază de condiții echitabile.

Lanțul de aprovizionare cu alimente face legătura între trei sectoare importante ale economiei europene - agricultura, industria de procesare a alimentelor și sectoarele de distribuție - care reprezintă împreună peste 5% din valoarea adăugată europeană și asigură 7% din locurile de muncă. Mai mult, performanța acestuia are un impact direct asupra tuturor cetățenilor europeni, având în vedere că gospodăriile europene cheltuiesc 16% din venituri pe alimente. Funcționarea lanțului de aprovizionare cu alimente dobândește o importanță sporită din perspectiva redresării în urma actualei crize economice și financiare. Prețurile de consum ridicate la alimente reprezintă o sursă de îngrijorare deoarece exercită presiuni asupra veniturilor gospodăriilor, mai ales că în prezent este necesară o creștere a consumului. Aceste prețuri afectează în special gospodăriile cele mai vulnerabile, care utilizează o parte considerabil mai mare din venituri pentru achiziționarea de produse alimentare. Pe termen lung, îmbunătățirea funcționării lanțului de aprovizionare cu alimente este esențială pentru consumatori și pentru garantarea unei distribuții sustenabile a valorii adăugate de-a lungul lanțului, contribuind astfel la creșterea competitivității globale a acestuia. Sunt necesare îmbunătățiri urgente pentru a evita escaladarea prețurilor de consum la alimente pe măsură ce se derulează procesul de redresare.

Comisia a urmărit evoluțiile prețurilor la alimente în cadrul unui exercițiu de monitorizare a pieței inițiat în contextul revizuirii pieței unice din noiembrie 2007[1], al cărei obiectiv este de a oferi soluții strategice în vederea remedierii cauzelor identificate ale disfuncționalităților. În decembrie 2008, Comisia a publicat un raport intermediar privind „Prețurile la alimente în Europa”, stabilind o foaie de parcurs în care identifică principalele orientări ale acțiunilor de

[1] Documentul de lucru al serviciilor Comisiei „*Implementing the new methodology for product market and sector monitoring*” (Implementarea noii metodologii privind monitorizarea pieței și sectorului produselor) SEC(2007)1517, care însoțește Comunicarea Comisiei privind „O piață unică pentru Europa secolului XXI” - COM(2007)724.

politică[2]. Această comunicare prezintă inițiative concrete de politică în concordanță cu foaia de parcurs și încheie astfel exercițiul de monitorizare a pieței orientat asupra lanțului de aprovizionare cu alimente[3].

Prezenta comunicare este organizată după cum urmează: secțiunea 2 descrie legătura dintre prețurile produselor agricole de bază și modificările prețurilor de consum la alimente; secțiunea 3 identifică principalele provocări cu care se confruntă lanțul de aprovizionare cu alimente și prezintă o serie de inițiative strategice care urmăresc soluționarea acestora; secțiunea 4 prezintă măsurile pe care Comisia le va lua în continuare pentru a implementa aceste inițiative, iar secțiunea 5 conține concluziile.

2. EVOLUțIILE RECENTE ALE PREțURILOR

În a doua jumătate a anului 2007 și la începutul anului 2008, prețurile la produsele agricole de bază au crescut cu rapiditate[4]. Prin urmare, prețurile de producție și de consum ale alimentelor au început, de asemenea, să crească, dar într-un ritm mai lent. Acest fapt poate fi explicat prin aceea că produsele agricole de bază constituie doar o proporție redusă din totalul costurilor de producție ale alimentelor[5] și că, în majoritatea piețelor competitive, procesatorii și distribuitorii de alimente au absorbit o parte din creșterea prețurilor.

Prețurile produselor agricole de bază au scăzut drastic începând cu al doilea trimestru al anului 2008. În schimb, prețurile de producție ale alimentelor au continuat să crească până în al patrulea trimestru al anului 2008, în timp ce prețurile de consum au început să scadă doar în ultimul timp. În plus, rata de scădere a prețurilor de producție și de consum ale alimentelor a fost destul de redusă, în comparație cu scăderea bruscă a prețurilor la produsele agricole de bază - a se vedea Figura 1. Reacția procesatorilor și a distribuitorilor de alimente la scăderea prețurilor la produsele agricole de bază a fost mai lentă și totodată mai slabă decât reacția pe care au avut-o la creșterea lor în 2007. Această discrepanță are consecințe negative pentru lanțul de aprovizionare cu alimente, deoarece îi împiedică pe consumatori să beneficieze de prețuri mai reduse și stopează redresarea prețurilor la produsele agricole de bază prin reducerea cererii de produse alimentare.

---

2 Comunicarea Comisiei privind „Prețurile la alimente în Europa” - COM(2008)821, și documentele de lucru conexe ale serviciilor Comisiei.

3 Analiza tehnică pe care se bazează prezenta comunicare este publicată într-o serie de șase documente de lucru conexe ale serviciilor Comisiei.

4 Evoluțiile prețurilor la produsele agricole de bază au fost prezentate amănunțit în comunicarea „Prețurile la alimente în Europa” din 2008.

5 Prețul produselor agricole de bază reprezintă o proporție tot mai redusă din prețul de consum al produselor alimentare.

Figura 1: Evoluții recente ale prețurilor de-a lungul lanțului de aprovizionare în UE-27

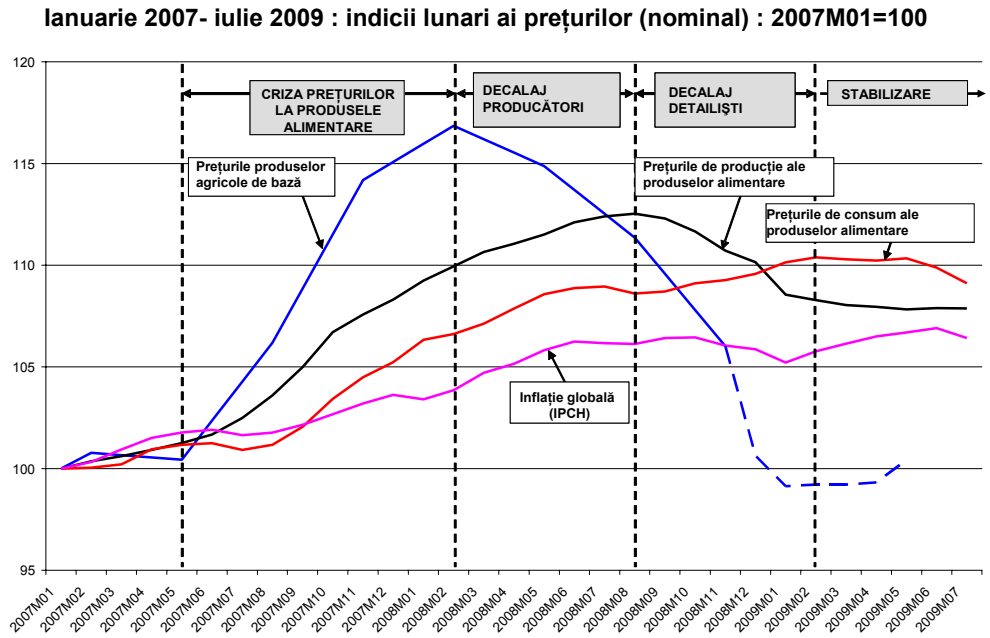

* Date trimestriale privind indicele prețurilor la produsele agricole de bază; începând din ianuarie 2009, indicele a fost extrapolat în funcție de nivelul prețurilor la principalele produse de bază disponibile în baza de date Agriviews

Sursa: EUROSTAT; AGRIVIEWS

Discrepanțele constatate între evoluția prețurilor la produsele alimentare de bază și cea a prețurilor de consum, precum și reacția asimetrică a prețurilor alimentelor la fluctuațiile prețurilor la produsele de bază sunt legate, în parte, de deficiențele structurale ale sistemului, cum ar fi numărul intermediarilor care operează de-a lungul lanțului de aprovizionare și structura concurențială a anumitor niveluri ale acestuia. De asemenea, inegalitățile care predomină în cadrul raportului de forțe dintre părțile contractante contribuie la reducerea atât a vitezei de transmitere a prețurilor, cât și a amplorii acestei transmiteri de-a lungul lanțului de aprovizionare și oferă o explicație pentru asimetria acestuia. În plus, transmiterea lentă a modificărilor prețurilor întârzie realizarea ajustărilor necesare și contribuie la menținerea deficiențelor pieței la fiecare nivel al lanțului. Aceste deficiențe pot duce la exacerbarea volatilității prețurilor pe piețele produselor agricole de bază. Prin urmare, Comisia consideră că evoluțiile recente ale prețurilor trebuie să determine urgentarea implementării unor inițiative concrete de politică, în concordanță cu orientările identificate în foaia de parcurs elaborată în decembrie 2008.

3. SOLUȚIONAREA PROVOCĂRILOR MAJORE CU CARE SE CONFRUNTĂ LANȚUL EUROPEAN DE APROVIZIONARE CU ALIMENTE

Lanțul de aprovizionare cu alimente face legătura între sectoare importante și diverse ale economiei europene, care sunt esențiale atât pentru bunăstarea economică, socială și a mediului, cât și pentru sănătatea cetățenilor europeni. Lanțul funcționează bine din câteva puncte de vedere: furnizează consumatorilor europeni produse alimentare de înaltă calitate la prețuri accesibile, garantează siguranța și trasabilitatea produselor alimentare și se poate mândri cu oferta amplă de produse inovatoare și tradiționale deosebit de competitive, atât în

UE, cât și în exterior. Cu toate acestea, competitivitatea generală a lanțului de aprovizionare și creșterea economică a acestuia au avut o performanță mai slabă decât economia UE în general, începând din 1995[6], sectoarele din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente se confruntă cu o concurență tot mai mare din partea actorilor internaționali, iar evoluțiile recente ale prețurilor la alimente au evidențiat lipsa rezilienței prețurilor produselor agricole la perturbări.

Comisia cooperează cu părțile interesate pentru a înțelege mai bine provocările majore cu care se confruntă lanțul de aprovizionare și pentru a defini acțiuni strategice concrete și relevante, în concordanță cu foaia de parcurs din decembrie 2008. Deși lanțul de aprovizionare cu alimente este foarte eterogen, iar provocările cu care se confruntă părțile interesate diferă în funcție de subsector și de stat membru, au fost identificate trei priorități transversale, relevante pentru întregul lanț: (1) promovarea unor relații de piață sustenabile între părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente; (2) creșterea transparenței la toate nivelurile lanțului pentru a încuraja concurența și pentru a îmbunătăți reziliența acestuia la volatilitatea prețurilor și (3) încurajarea integrării și a competitivității lanțului european de aprovizionare cu alimente în toate statele membre.

3.1. Promovarea unor relații de piață sustenabile între părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente

Lanțul de aprovizionare cu alimente se caracterizează prin marea diversitate a actorilor între care face legătura: fermieri, procesatori de alimente, comercianți angrosiști și detailiști. Atât companiile foarte mari, cât și întreprinderile mici și mijlocii joacă, în egală măsură, un rol activ, fie în calitate de concurenți, fie de furnizori, fie de clienți. Aceste relații întâmpină adesea multe dificultăți care nu permit lanțului să funcționeze la întreaga sa capacitate. O concluzie principală care reiese din analizele realizate în acest sens cu implicarea părților interesate și a autorităților naționale din domeniul concurenței este necesitatea de a face o distincție clară între preocupările cu privire la practicile comerciale potențial neloiale – legate de dezechilibrele din cadrul raportului de forțe dintre părțile contractante – și preocupările cu privire la practicile anticoncurențiale.

3.1.1. Raportul de forțe și practicile comerciale potențial neloiale

În cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, apar mereu dezechilibre semnificative în cadrul raportului de forțe dintre contractanți, iar părțile interesate au evidențiat gravitatea acestei probleme. Această asimetrie din cadrul raportului de forțe poate duce la practici comerciale neloiale, deoarece actori mai importanți și mai puternici încearcă să impună aranjamente contractuale care să îi avantajeze, fie prin obținerea unor prețuri mai bune, fie prin îmbunătățirea termenilor și a condițiilor. Aceste practici pot apărea la fiecare nivel al lanțului; printre ele se numără, de exemplu, întârzierea plăților, modificări unilaterale ale contractelor, modificări ad hoc ale termenilor contractuali, plata unor aconturi ca taxă de participare la negocieri etc.. În cadrul lanțurilor de aprovizionare cu alimente neprocesate, fermele și cooperativele mici negociază adesea cu cumpărători mai mari, care pot fi producători, angrosiști sau detailiști. În cadrul lanțurilor de aprovizionare cu alimente procesate, pe de o parte micii procesatori de alimente încheie, de obicei, contracte cu detailiști mari care reprezintă adesea singura lor cale de acces la piață. Pe de altă parte, și marii

[6] În medie, creșterea valorii adăugate a sectoarelor din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente a fost cu 2% mai redusă pe an față de media creșterii economice a UE din 1995 până în prezent.

producători multinaționali de alimente pot influența în mod semnificativ negocierile, deoarece oferă produse de marcă indispensabile detailiștilor.

Dezechilibrele contractuale asociate cu raportul inegal de forțe au efecte negative asupra competitivității lanțului de aprovizionare cu alimente, deoarece este posibil ca actori mici dar eficienți să fie obligați să opereze în condiții de rentabilitate redusă, ceea ce le limitează capacitatea și motivația de a investi în îmbunătățirea calității produselor și în inovarea proceselor de producție. Îmbunătățirea cunoașterii drepturilor contractuale și combaterea practicilor contractuale neloiale ar putea contribui la prevenirea acestor deficiențe, dat fiind că actorii cu putere de negociere limitată nu au suficiente informații referitoare la drepturile pe care le au. În plus, este posibil ca aceștia să ezite să conteste clauzele contractuale de teamă să nu piardă întregul contract.

Este necesar, așadar, să se înțeleagă mai bine și să se analizeze în detaliu practicile contractuale și legătura acestora cu asimetriile raportului de forțe din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, deoarece, în funcție de fiecare caz în parte, acestea ar putea duce la rezultate incorecte și ineficiente.

3.1.2. Puterea de piață și practicile potențial anticoncurențiale

Capacitatea furnizorilor și/sau a cumpărătorilor de a-și exercita puterea de piață astfel încât să denatureze concurența în detrimentul consumatorilor depinde în primul rând de tipul de lanț de aprovizionare și de condițiile pieței locale. Având în vederea că piețele alimentare sunt cel mai adesea naționale sau locale, Comisia a colaborat îndeaproape cu autoritățile naționale din domeniul concurenței în scopul soluționării problemelor legate de sectorul alimentar în cadrul Rețelei Europene a Concurenței (European Competition Network - ECN).

Prin urmare, autoritățile naționale din domeniul concurenței au acordat prioritatea cuvenită anchetelor individuale, precum și unor anchete mai vaste cu privire la piețele alimentare. Toate aceste măsuri au îmbunătățit considerabil înțelegerea funcționării acestui sector vital al economiei. În plus, anumite anchete au scos în evidență un număr semnificativ de încălcări grave, precum existența unor carteluri și cazuri de impunere a prețurilor de revânzare. Aceste încălcări au fost remediate cu rapiditate prin intermediul unor ordine de încetare însoțite, după caz, de amenzi substanțiale.

În conformitate cu comunicarea sa din decembrie 2008[7], Comisia a examinat, de asemenea, importanța anumitor practici comerciale pentru a determina atât gradul de probabilitate a apariției acestora, cât și capacitatea lor de a provoca preocupări concurențiale în cadrul lanțurilor corespunzătoare de aprovizionare cu alimente. Pe lângă practicile clasice, precum formarea cartelurilor și impunerea prețurilor de revânzare, autoritățile din domeniul concurenței au considerat că și alte practici merită o atenție specială, de exemplu acordurile de comercializare în comun, legarea și gruparea, acorduri de cumpărare în comun (alianțele de cumpărare) și utilizarea la scară tot mai largă a etichetelor private. În cazul unor astfel de practici, este necesar să se asigure un bun echilibru între creșterea eficienței și posibilele efecte anticoncurențiale. Autoritățile naționale din domeniul concurenței sunt de acord că nu se pot face generalizări și că, pentru a stabili existența unor eventuale denaturări ale concurenței, este necesară analizarea fiecărui caz în parte, în funcție de condițiile specifice ale pieței locale.

---

[7] Comunicarea Comisiei privind „Prețurile la alimente în Europa” – COM(2008)821.

În vederea promovării unor relații de piață sustenabile între părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, Comisia:

1. **consideră că sunt necesare măsuri de eliminare a practicilor contractuale neloiale dintre actorii economici de la toate nivelurile lanțului de aprovizionare cu alimente.**

   1.1. **Comisia, în colaborare cu statele membre**, va face eforturi pentru a garanta o mai mare siguranță a relațiilor contractuale, astfel încât părțile contractante să poată beneficia din plin de avantajele pieței unice și să își păstreze totodată libertatea de a încheia contracte. Aceasta va presupune:

   – **un schimb de informații cu privire la practicile contractuale,** inclusiv clarificarea drepturilor contractuale, precum și a legitimității și a corectitudinii clauzelor contractuale utilizate în mod curent;

   – **lansarea unor campanii de sensibilizare** pentru a informa părțile interesate cu privire la drepturile lor contractuale și la posibilele practici ilegale sau neloiale;

   – **un schimb de bune practici cu privire la notificarea practicilor contractuale** (de exemplu, mediatorii, măsurile luate de autoritățile competente, acțiunile colective)

   1.2. **La nivel comunitar**, pe baza informațiilor dobândite în acest context, Comisia:

   – **va colabora cu părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente în vederea elaborării unor seturi de contracte standardizate**, a căror utilizare va fi voluntară și care vor ține seama de diversitatea lanțului;

   – **va evalua practicile contractuale neloiale din cadrul pieței interne și va propune, dacă este cazul, măsuri la nivel comunitar pentru a remedia aceste practici.**

2. **în colaborare cu Rețeaua Europeană a Concurenței, va elabora o abordare comună** a aspectelor relevante din domeniul concurenței[8], în scopul realizării unui schimb de informații susținut, al identificării rapide a cazurilor problematice și al distribuirii eficiente a sarcinilor între membri. În acest context, Comisia propune crearea în cadrul Rețelei Europene a Concurenței, dacă este cazul, a unor echipe comune de lucru care să se dedice analizării practicilor și piețelor specifice care pot fi esențiale pentru funcționarea lanțului de aprovizionare cu alimente. Această intensificare a cooperării va facilita detectarea problemelor specifice piețelor alimentare și coordonarea operativă a acțiunilor viitoare.

---

[8] De remarcat că impactul asupra concurenței al relațiilor verticale dintre operatorii din cadrul lanțului intră sub incidența actualelor norme aplicabile acordurilor verticale - Regulamentul (CE) nr. 2790/1999 al Comisiei din 22 decembrie 1999 și Orientările Comisiei privind restricțiile verticale, aflate în prezent în curs de revizuire.

3.2. Creșterea transparenței la toate nivelurile lanțului de aprovizionare cu alimente pentru a încuraja concurența și a îmbunătăți capacitatea de reacție a acestuia la volatilitatea prețurilor

Piețele de la toate nivelurile lanțului de aprovizionare cu alimente se caracterizează prin lipsa transparenței prețurilor și a posibilității de a face previziuni în acest sens. În amontele lanțului, instrumentele financiare derivate reprezintă un mecanism important de combatere a volatilității constatate a prețurilor la produsele agricole de bază. Este esențial să se ia măsuri pentru ca instrumentele financiare derivate să-și păstreze scopul inițial, și anume determinarea prețurilor și acoperirea riscurilor. Problema modului de combatere a „speculațiilor excesive" de pe piețele produselor de bază este dezbătută la nivel mondial. În acest sens, este necesară îmbunătățirea transparenței globale și a activității de supraveghere în UE în ceea ce privește instrumentele financiare derivate pe produse agricole de bază - inclusiv pe piețele extrabursiere. În special, este necesar să se amelioreze viziunea de ansamblu asupra activității diferitelor tipuri de participanți la piață.

În plus, foaia de parcurs a propus crearea unui instrument european de monitorizare a prețurilor alimentelor, pentru a spori transparența prețurilor de pe piețele aflate în avalul lanțului de aprovizionare. Comisia Europeană publică astăzi o primă versiune a acestui instrument[9], reunind informații colectate de Eurostat și de institutele naționale de statistică. Instrumentul respectiv este structurat pe două axe:

- Monitorizarea nivelurilor prețurilor de consum la produse alimentare similare în toate statele membre, pentru a evalua dispersia prețurilor și integrarea pieței interne a comerțului cu amănuntul din sectorul alimentar - a se vedea secțiunea 3.3;
- Monitorizarea evoluțiilor prețurilor în statele membre la fiecare nivel al lanțului de aprovizionare - produsele agricole de bază, prețurile de producție și de consum ale alimentelor - în contextul unui eșantion de produse specifice, precum laptele, brânza sau carnea de porc.

Astfel, instrumentul de monitorizare oferă informații valoroase cu privire la nivelurile și la evoluțiile prețurilor de-a lungul lanțului de aprovizionare cu alimente și indică evoluția prețurilor pe produs și pe stat membru, ținând seama da diversitatea lanțului. În plus, permite urmărirea evoluției prețurilor la alimente în fiecare țară și va contribui la creșterea presiunii exercitate asupra părților interesate pentru a accelera procesul de transmitere a prețurilor. Instrumentul va fi dezvoltat în continuare pentru a ameliora legătura dintre prețurile de consum, prețurile de producție și prețurile la produsele agricole de bază, precum și pentru a lărgi gama produselor monitorizate.

Sondajele realizate în rândul consumatorilor în cadrul celei de-a doua ediții a tabloului de bord al piețelor de consum[10] indică o satisfacție generală legată de serviciile oferite de detailiștii din sectorul alimentar, însă evidențiază totodată o relativă insatisfacție în ceea ce privește posibilitatea de a compara prețurile la alimente practicate de diverși detailiști. Astfel, este de preferat să se elaboreze în continuare instrumente de comparare a prețurilor la produsele alimentare (cum ar fi website-uri sau „telefoane inteligente" care pot fi utilizate în magazine pentru a scana și a compara produse), urmând exemplul mai multor astfel de servicii care funcționează cu succes în Europa. Dezvoltarea și utilizarea unor astfel de

---

[9] Disponibilă la adresa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/data/database.

[10] Tabloul de bord al piețelor de consum, ediția a doua, 2009.

website-uri pot trimite un mesaj puternic cetățenilor, arătându-le că guvernele iau măsuri concrete pentru a-i ajuta să reducă cheltuielile zilnice sau săptămânale. Această situație ar contribui la intensificarea concurenței în sectorul comerțului cu amănuntul, atât pe piețele locale, cât și în amontele lanțului de aprovizionare cu alimente. În același timp, Comisia este conștientă de necesitatea de a asigura înalta calitate a informațiilor transmise consumatorilor. În vederea dezvoltării ulterioare a acestor instrumente, ar fi deosebit de util să se identifice, pe baza experienței actuale, principalii factori de succes din cadrul acestor servicii de comparare a prețurilor.

Pentru a spori transparența lanțului de aprovizionare cu alimente, Comisia:

3. **va prezenta propuneri de îmbunătățire a activității de supraveghere și a transparenței globale a piețelor instrumentelor financiare derivate din sectorul produselor agricole de bază,** în contextul abordării generale privind instrumentele derivate[11] și al revizuirii Directivei privind piețele instrumentelor financiare (MiFID):

   3.1. cerințele corespunzătoare privind transparența și raportarea ar trebui extinse asupra tuturor instrumentelor financiare derivate din sectorul produselor agricole de bază, inclusiv cele comercializate pe piața extrabursieră;

   3.2. aceste cerințe ar trebui completate prin introducerea unor obligații de raportare a pozițiilor pe categorii de operatori comerciali care urmează să fie definite la nivel comunitar. Astfel, autoritățile de reglementare și-ar putea forma o viziune de ansamblu asupra pozițiilor adoptate de diferite tipuri de operatori comerciali;

   3.3. în vederea garantării unei funcționări eficiente a piețelor respective, se va analiza cu atenție posibilitatea de a permite autorităților de reglementare să stabilească limitele pozițiilor pentru a putea contracara fluctuațiile disproporționate ale prețurilor sau concentrarea pozițiilor speculative[12];

4. **publică astăzi prima ediție a instrumentului european de monitorizare a prețurilor la alimente și se angajează să analizeze modalitățile de dezvoltare ulterioară a acestuia,** pentru a acoperi un număr mai mare de produse și lanțuri alimentare începând din vara anului 2010. Este necesară, în acest sens, cooperarea institutelor naționale de statistică. Prin urmare, Comisia invită institutele respective să colecteze datele necesare;

5. **recomandă tuturor statelor membre să creeze servicii bazate pe internet și ușor accesibile de comparare a prețurilor de consum ale produselor alimentare.** Comisia va colabora cu statele membre pentru a garanta schimbul de bune practici și experiențe în domeniu.

---

11 După cum se subliniază în documentul COM(2009) 563, intitulat „Asigurarea unor piețe eficiente, sigure și solide pentru instrumentele financiare derivate: acțiuni strategice viitoare”.

12 Noțiunea de „limite” ale pozițiilor speculative se referă la numărul maxim de contracte deschise pe instrumente derivate pe care le pot deține anumite categorii de operatori comerciali.

3.3. Încurajarea integrării și a competitivității lanțului european de aprovizionare cu alimente în toate statele membre

3.3.1. Integrarea lanțului de aprovizionare cu alimente

Așa cum s-a evidențiat deja în comunicarea privind „Prețul alimentelor în Europa”, lanțul de aprovizionare cu alimente este foarte fragmentat între statele membre ale UE. Informațiile colectate pentru a fi analizate din perspectiva instrumentului european de monitorizare a prețurilor alimentelor confirmă existența unor diferențe semnificative între țări, atât în privința nivelurilor prețurilor, cât și a evoluțiilor acestora. Deși, în general, la nivel intracomunitar dispersia prețurilor la alimente și băuturi nealcoolice s-a redus, la nivelul produselor persistă încă diferențe mari de dispersie a prețurilor, după cum arată graficul de la Figura 2, realizat pe baza unei colectări experimentale de prețuri[13]. Dispersia prețurilor la anumite produse de bază, precum zahărul sau untul, este mult mai redusă decât media; în cazul altor produse, precum apa minerală, ouăle sau înghețata, variația prețurilor este mai mare decât dispersia medie a prețurilor la produsele alimentare analizate.

O serie de factori naționali, precum diferențele dintre veniturile medii ale gospodăriilor sau dintre preferințele personale, diferențele existente la nivelul taxei pe valoare adăugată sau la nivelul cotei producției locale, explică unele dintre diferențele de prețuri dintre țări. Cu toate acestea, și alți factori legați de dinamica pieței și de cadrul de reglementare joacă un rol important. În prezent, Comisia se ocupă de armonizarea standardelor de siguranță alimentară, pentru a încuraja în continuare comerțul transfrontalier cu produse alimentare. Acest efort este deosebit de important pentru evitarea problemelor cauzate de situațiile de criză care ar putea apărea în cadrul lanțului de aprovizionare, într-un stat membru sau într-o țară terță. Aplicarea sistematică a Directivei privind practicile comerciale neloiale, precum și revizuirea în curs a Directivei privind etichetarea[14] ar trebui să contribuie, de asemenea, la îmbunătățirea integrării lanțului de aprovizionare cu alimente. În final, Comisia a adoptat recent o serie de decizii menite să stopeze dezvoltarea schemelor naționale și regionale de indicare a originii pe etichete. De asemenea, Comisia a propus elaborarea unui nou cadru pentru indicațiile geografice, pentru standardele de comercializare și pentru schemele de certificare în contextul politicii sale din domeniul calității produselor agricole[15].

Figura 2: Dispersia nivelurilor prețurilor pe un eșantion de produse din statele membre

---

13 Colectarea prețurilor a fost realizată de Eurostat pentru tabloul de bord al piețelor de consum și pentru instrumentul european de monitorizare a prețurilor alimentelor.

14 Propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind informarea consumatorilor referitoare la produsele alimentare – COM(2008) 40.

15 Comunicarea Comisiei privind „politica în domeniul calității produselor agricole” – COM(2009) 234 final.

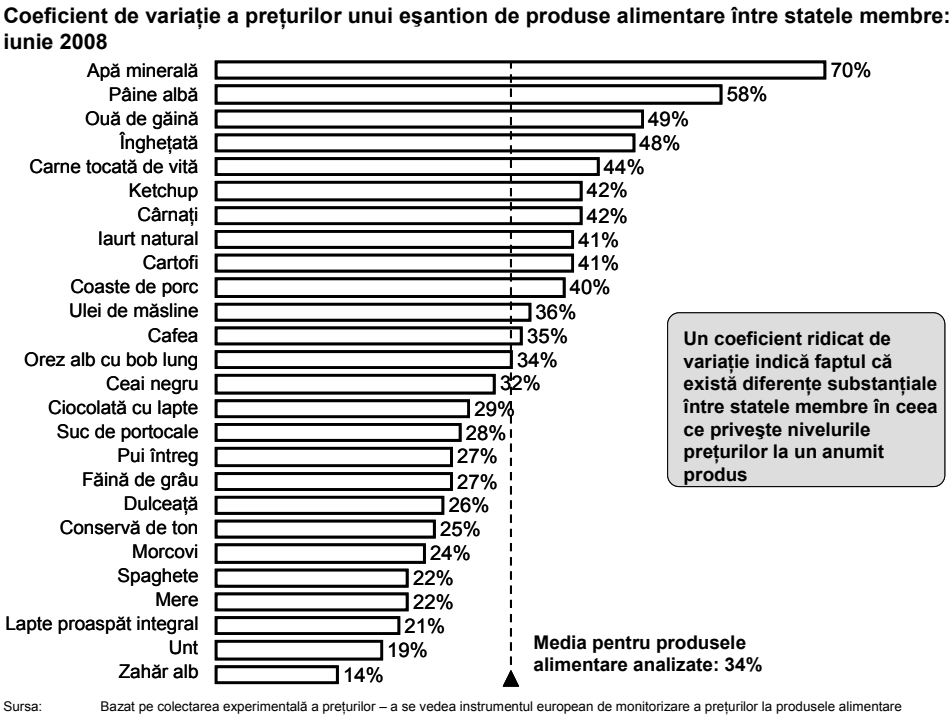

Practicile comerciale precum limitarea teritorială a ofertei sau crearea de obstacole în calea comerțului paralel constituie o altă barieră importantă în calea integrării piețelor din UE. Părțile interesate au furnizat informații cu privire la aceste practici contrare principiilor pieței interne. De exemplu, se pare că unii detailiști dintr-o anumită țară sunt „obligați" să se adreseze unui intermediar local atunci când negociază cu furnizorii multinaționali, ceea ce creează obstacole în calea comerțului transfrontalier. Astfel de practici riscă să submineze funcționarea pieței interne și ar putea avea efecte negative asupra consumatorilor din cauza majorării prețurilor și a reducerii ofertei de produse.

Pentru a elimina obstacolele și pentru a pune capăt practicilor care fragmentează piața internă, Comisia:

6. **va evalua măsurile de soluționare a problemei limitării teritoriale a ofertei, în măsura în care aceasta reduce eficacitatea economică și contravine principiilor pieței interne.** Până la sfârșitul anului 2010, Comisia va elabora, pe baza unui studiu amănunțit, o evaluare a impactului care va veni în sprijinul acțiunii sale.

7. **invită Consiliul și Parlamentul European să adopte de urgență propunerea Comisiei cu privire la revizuirea legislației privind normele de etichetare;**

8. **va revizui anumite standarde de mediu și anumite scheme de indicare a originii pe etichete care ar putea crea obstacole în calea comerțului transfrontalier**, pentru a stabili dacă obiectivele strategice ale acestor dispoziții pot fi realizate cu un impact mai redus asupra integrării lanțului de aprovizionare cu alimente; **va colabora totodată cu statele membre și cu întreprinderile din sector, pentru a armoniza mai bine implementarea standardelor comunitare de siguranță alimentară.**

3.3.2. Competitivitatea lanțului de aprovizionare cu alimente

Sectorul agricol este foarte fragmentat și diversificat din punctul de vedere al dimensiunilor sale, al tipurilor de exploatații și al performanței socio-economice a întreprinderilor agricole. Actuala criză economică are un impact deosebit de important asupra acestui sector prin faptul că exercită o presiune considerabilă asupra prețurilor și a veniturilor agricole, în special în sectorul produselor lactate și în cel al creșterii animalelor. Deși o serie de mecanisme specifice PAC au fost deja implementate pentru a atenua unele dintre efectele cele mai grave ale crizei, presiunea acesteia s-a intensificat, făcând necesară o restructurare mai profundă a sectorului.

Industria agro-alimentară contribuie în mod semnificativ la crearea de noi locuri de muncă și la creșterea valorii adăugate în cadrul industriei de prelucrare din UE, însă în ceea ce privește creșterea valorii adăugate și a productivității muncii în cadrul industriei alimentare, evoluția UE este mai lentă decât cea a Statelor Unite. La nivel mondial, produsele alimentare din UE au început să piardă cote de piață în favoarea Braziliei, a Canadei și a Australiei. Ca urmare a unei abordări exhaustive, Grupul la nivel înalt pentru competitivitatea industriei agroalimentare (HLG)[16] a identificat principalele aspecte care stau la baza decalajului concurențial al acestui sector și a propus un set de 30 de recomandări concrete adresate actorilor politici și economici[17]. HLG a recunoscut că lipsa de transparență a mecanismelor de formare a prețurilor și dezechilibrele dintre actori reprezintă problemele majore ale lanțului de aprovizionare cu alimente. În plus, grupul respectiv a insistat ca UE să-și mențină la nivel înalt standardele de siguranță și de calitate alimentară și a identificat totodată o nevoie acută de a ameliora cadrul de inovare și de a iniția acțiuni orientate spre numeroasele IMM-uri din sector și spre performanța industriei agro-alimentare europene pe piețele mondiale.

Sectorul comerțului cu amănuntul se confruntă, la rândul său, cu probleme de competitivitate. Deși acest sector s-a transformat radical în ultimul deceniu, datorită consolidării sporite, apariției operatorilor comerciali care oferă reduceri mari (*hard discounters*) și introducerii mărcilor proprii cu preț redus, detaliștii europeni au înregistrat în această perioadă un nivel mai scăzut de creștere a productivității decât omologii lor din Statele Unite, de exemplu. Printre factorii care au contribuit la crearea acestui decalaj al productivității, care depinde și de diferitele dinamici ale pieței, se pare că un rol important l-au avut investițiile în tehnologiile informației și telecomunicațiilor și în noi procese economice. De asemenea, este posibil ca unele aspecte ale reglementării să fi contribuit la frânarea creșterii productivității în sectorul comerțului cu amănuntul din UE. Normele restrictive în materie de stabilire au limitat deschiderea de noi unități comerciale și, prin urmare, difuzarea inovării[18]. Trebuie subliniat că implementarea ambițioasă a Directivei serviciilor ar contribui în mod semnificativ la eliminarea acestor bariere.

Pentru a încuraja competitivitatea lanțului de aprovizionare cu alimente, Comisia:

9. va promova și va facilita restructurarea și consolidarea sectorului agricol, atât în

---

16 Decizia nr. 2008/359/CE a Comisiei din 28 aprilie 2008.

17 Raportul final, recomandările și foaia de parcurs a principalelor inițiative sunt disponibile la adresa: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/food/competitiveness/high-level-group/documentation/

18 Aceste aspecte vor fi dezvoltate ulterior în viitoarea comunicare privind exercițiul de monitorizare a pieței cu amănuntul.

contextul politicii de dezvoltare rurală, în special prin încurajarea creării voluntare de organizații ale producătorilor agricoli, cât și în contextul mai larg al politicii agricole comune post 2013. În acest sens, recent înființatul Grup la nivel înalt format din experți în domeniul laptelui va analiza situația specifică a sectorului produselor lactate;

10. **va lua măsuri pentru a prezenta propunerile Grupului la nivel înalt, care au scopul de a ameliora competitivitatea industriei agro-alimentare, în special a IMM-urilor, și de a încuraja inovarea și exporturile în acest sector.**

4. IMPLEMENTAREA INIȚIATIVELOR STRATEGICE

Prezenta comunicare formulează o serie de propuneri vizând soluționarea problemelor constatate. Creșterea transparenței la toate nivelurile lanțului de aprovizionare cu alimente și promovarea unor relații de piață sustenabile între părțile interesate ar putea facilita redresarea economică europeană și, prin urmare, ar trebui puse în practică cu prioritate până la sfârșitul anului 2010. Celelalte inițiative abordează aspecte structurale ale lanțului, în vederea ameliorării pe termen lung a integrării și a competitivității. Aceste inițiative vor fi completate cu propuneri vizând consolidarea competitivității sectorului european al comerțului cu amănuntul care vor fi formulate în viitoarea comunicare privind exercițiul de monitorizare a pieței cu amănuntul.

Până în noiembrie 2010, Comisia va publica un raport cu privire la urmarea acțiunilor propuse, pe baza discuțiilor în curs cu instituțiile UE și cu părțile interesate din domeniu. În acest scop, Comisia intenționează să extindă sfera de acțiune și mandatul actualului Grup la nivel înalt pentru competitivitatea industriei agroalimentare, precum și să mărească numărul membrilor acestuia.

5. CONCLUZIE

Creșterea și scăderea cu rapiditate a prețurilor la produsele agricole de bază, precum și impactul întârziat al acestor fluctuații asupra prețurilor alimentelor au stârnit îngrijorări în rândul părților interesate și al factorilor de decizie cu privire la funcționarea lanțului de aprovizionare cu alimente. Exercițiul de monitorizare a pieței realizat în ultimii doi ani a arătat că aceste îngrijorări sunt justificate. Lipsa transparenței pieței, inegalitățile din cadrul raportului de forțe și practicile anticoncurențiale au dus la perturbarea pieței, având efecte negative asupra competitivității întregului lanț de aprovizionare cu alimente. De asemenea, rigiditatea prețurilor a avut efecte negative asupra capacității de adaptare și de inovare a tuturor sectoarelor din cadrul lanțului.

Dacă ne gândim la viitor, nu ar trebui să ne surprindă prea tare faptul că prețurile produselor agricole de bază ar putea crește din nou cu rapiditate pe măsură ce lumea își revine din criză. Dacă nu se iau în curând măsuri pentru remedierea disfuncționalităților constatate ale pieței, există riscul ca prețurile de consum ale alimentelor să crească, la rândul lor, în mod disproporționat, ceea ce va duce la scăderea bruscă a puterii de cumpărare și a încrederii consumatorului și la eventuala frânare a redresării incipiente a economiei europene. Prin urmare, este deosebit de important să se exercite o vigilență constantă pentru a identifica și a elimina perturbările pieței care au contribuit la apariția asimetriilor constatate în ceea ce privește transmiterea prețurilor de-a lungul lanțului de aprovizionare cu alimente.